

Ny rødliste for karplanter på Svalbard

SVALBARDS
MILJØVERN FOND

Den nye rødlisten inneholder følgende endringer for karplanter på Svalbard:

- 4 arter utgår fra rødlisten
- 15 arter har en lavere rødlistekategori i 2010-listen enn det de hadde i 2006-listen
- 8 arter har en høyere rødlistekategori i 2010-listen enn det de hadde i 2006-listen

For 16 av artene skyldes endringene i hovedsak ny kunnskap om artene. Svalbards miljøvernfond har finansiert et prosjekt på Rødlistearter i Bockfjorden. Prosjektet er et samarbeid mellom Inger Greve Alsos (UNIS), Reidar Elven og Anne Krag Brysting (begge Universitetet i Oslo). I tillegg jobber to UNIS-hovedfagsstudenter på prosjektet, Siri Birkeland og Idunn E. B. Skjetne. Det er også gjort nyfunn i forbindelse med to andre prosjekter finansiert av Svalbards miljøfond, ”Svalbardflora.net” og ”Svalbardsaltgras - må den sikres mot gåsebeite?”, og i forbindelse med UNIS-feltkurs.

For mange arter ble tidligere kjente lokaliteter gjenfunnet, og både geografisk utstrekning og populasjonsstørrelse ble estimert. For noen arter var populasjonene langt større enn tidligere antatt. Dette gjelder f.eks. polarhårstarr ved de varme kildene i Bockfjorden. Tidligere hadde man ingen formening om hvor stor populasjonen var, men antok at den var liten. Med støtte fra Svalbards miljøvernfond dro Elven, Alsos og UNIS-studentene Idunn Elisabeth Borgen Skjetne og Siri Birkeland til Bockfjorden for å undersøke hvordan det sto til med de 8 rødlisteartene som tidligere var registrert ved de varme kildene. Polarhårstarr ble funnet fra elvebredden i sør og nordover rundt kildene i et område på ca 100 x 600 m. Vi anslo bestanden til å være på flere tusen individer. Dette medførte at rødlistestatus ble endret fra kritisk truet (CR) til sårbar (VU).

Polarhårstarr Carex capillaris ssp. fuscidula står i frodig i Bockfjorden. Foto: Inger Greve Alsos.

Også av bjønnbrodd har vi gjort en rekke nyfunn de siste årene, og bestandene var til dels store. Ved de varme kildene i Bockfjorden talte vi 100 individer. Vi oppdaget en ny bestand på over 100 individer i Ringhorndalen (Wijdefjorden) og en ny bestand på anslagsvis 1000 individer i Nathorstdalen. De fleste populasjonene vi har sett de siste årene har hatt blomstrende planter. Bestandene ser ut til å være vel etablerte og stabile, så arten er tatt ut av rødlisten.

Tabell 1. Status og endringer i rødlistekategori for rødlistearter ved de varme kildene i Bockfjorden.

Norske navn	Latinske navn	Rødlistekategori 2006	Rødlistekategori 2010
Fjellmarinøkkel	<i>Botrychium boreale</i>	Kritisk truet (CR)	Kritisk truet (CR)
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>	Kritisk truet (CR)	Kritisk truet (CR)
Polarhårstarr	<i>Carex capillaris</i> ssp. <i>fuscidula</i>	Kritisk truet (CR)	Sårbar (VU)
Kildesaltgras	<i>Puccinellia</i> sp.	Kritisk truet (CR)	Utgår
Trefingerurt	<i>Sibbaldia procumbens</i>	Kritisk truet (CR)	Sterkt truet (EN)
Fjelløyentrøst	<i>Euphrasia wettsteinii</i>	Sterkt truet (EN)	Sterkt truet (EN)
Dvergarve	<i>Arenaria humifusa</i>	Sårbar (VU)	Sårbar (VU)
Bjørnebrodd	<i>Tofieldia pusilla</i>	Nær truet (NT)	Trygg (LC)

Den eneste kjente forekomsten av trefingerurt på Svalbard er ved de varme Trollkjeldene i Bockfjorden. Der ble den funnet i 1960 av Olaf Rønning, og også gjenfunnet i 1974, da bare i sterile eksemplarer (notat på herbarieark ved NTNU). I 2009 fant vi den nesten sammenhengende over en strekning på over 600 m og med minst 1000 planter, opp mot en fjerdedel av disse blomstret. Den ble funnet i nesten alle forsøkninger i skråningen over kildehorisonten, 0,5-20 m fra kildene. Fordi populasjonen både var større og hadde flere fertile individer enn tidligere antatt, har trefingerurt endret rødlistestatus fra kritisk truet til sterkt truet.

Trefingerurt Sibbaldia procumbens ble funnet i de fleste forsøkningsene på oversiden av de varme kildene. På bildet er det satt ned gule flagg ved de sørligste forekomstene. Begge foto: Inger Greve Alsos.

Fjellmarinøkkel og marinøkkel er to arter som på Svalbard er ekstremt små og vanskelige å få øye på. Artene lever underjordisk og setter ikke alltid blad over jorda. Begge har vært funnet tidligere i Bockfjorden, fjellmarinøkkel kun med ett individ. Fjellmarinøkkel ble ikke gjenfunnet av oss, verken i 2007 eller 2009, og det er derfor mulig at den ikke lengre finnes i Bockfjorden. Den er også funnet en gang på Andrée Land. Marinøkkel er kun kjent fra Bockfjorden der den ble oppdaget i 1974. I 2009 ble 21 blad observert, anslått til 75 % av total bladpopulasjon. Bladene ble observert langs en strekning på mindre enn 50 m nær den varmeste kilden med kransalger (vanntemperatur 23 grader). Pågående genetiske analyser vil vise om det dreier seg om en eller flere kloner. Forekomsten er utsatt for tråkkslitasje av besøkende. I tillegg er vegetasjonen sterkt beitet av gås. Røddlistekategorien sterkt truet er opprettholdt for begge artene.

Bladene til marinøkkel Botrychium lunaria er kun ca 1 cm lange og derfor ekstremt vanskelige å få øye på. Foto: Inger Greve Alsos 2009.

Arten som har vært kalt kildesaltgras (*Puccinellia angustata* ssp. *palibinii*) har vært kjent fra de varme Trollkjeldene ved Bockfjorden hvor en liten populasjon ble funnet i 1981. Under våre undersøkelser i 2009 fant vi ca 1000 individer spredt på åpen grusmark mellom kildene og nedenfor disse langs en strekning på ca 600 m fra elva i sør til rett nord for en stor, eldre og uttørket kilde. Grusen er forvitret kalktuff med høyt saltinnhold. Selv om det var mye spor etter gåsebeite ellers i området, var det ikke tegn til beiting på arten. Populasjonen synes å være trygg, bortsett fra at den kan bli utsatt for tilfeldige katastrofer. I forbindelse med prosjektet "Svalbardsaltgras" har vi i 2010 undersøkt flere saltgraspopulasjoner i Wijdefjorden. Våre foreløpige analyser tyder på at de store populasjonene av saltgras i Wijdefjorden ikke hører til svalbardsaltgras (*Puccinellia svalbardensis*), som tidligere antatt, men trolig heller til samme art som saltgras i Bockfjorden. Samtidig er disse plantene radikalt forskjellig fra *Puccinellia angustata* ssp. *palibinii* slik denne forekommer og opprinnelig er beskrevet fra Novaja Semlja. Identiteten til plantene i Bockfjorden og Wijdefjorden er dermed ukjent, men de samsvarer ikke med noen av de mer utbredte saltgrasartene på Svalbard, Grønland, i

Nord-Europa eller i Nordvest-Sibir. Arten *Puccinellia angustata* ssp. *palibinii* utgår derfor fra rødlisten, mens den muligvis nye arten ikke er inkludert foreløpig fordi den ikke er navnfestet. Pågående genetiske og morfologiske analyser vil gi nærmere svar på hvilke saltgrasarter vi har på Svalbard.

De to siste rødlisteartene i Bockfjorden, dvergarve og fjelløyentrøst, ble funnet med nokså store populasjoner. Mens det antageligvis kun er få individer i de andre populasjonene av dvergarve på Svalbard, estimerte vi bestanden i Bockfjorden til å være 400-500 individer. Fjelløyentrøst sto nokså tett langs en strekning på over 200 m, og består muligens av flere hundre tusen individer. For disse to artene er rødlistekategorien den samme som tidligere.

Bjørnebrodd *Tofieldia pusilla*, er blitt observert med blomster eller begynnende frødannelse mange steder. Dette, sammen med oppdagelsen av nye og store populasjoner, gjør at arten nå vurderes som trygg på Svalbard. Foto: Inger Greve Alsos 2007.

Tofieldia pusilla - Blomstrandhalvøya
The Flora of Svalbard - svalbardflora.net

Photo © 2007 Inger Greve Alsos